

Regelrådet

DOKUMENTATION AV ÄRENDEN

Dnr: ÅLR 2021/9578

Datum: 10.11.2021

PB 1060, AX-22111 Mariehamn

registrator@regeringen.ax

+358 18 25 000

www.regeringen.ax

Innehållsförteckning

1.	Landskapsregeringens Regelråd	2
1.1	Syfte.....	2
1.2	Arbetsform	2
2.	Inkomna ärenden och uppföljning.....	2
2.1	Förtullning av varor till och från Åland.....	2
	Beskrivning av ärendet	2
	Uppföljning av ärendet	2
	Ärendet är avslutat.....	3
2.2	Vattenmiljöfrågor kopplade till fiskodling	3
	Beskrivning av ärendet	3
	Uppföljning av ärendet	3
	Ärendet är avslutat.....	5
2.3	ÅMHMs avgiftstaxa	5
	Beskrivning av ärendet	5
	Uppföljning av ärendet	5
	Ärendet är avslutat.....	6
2.4	Revidering av djurskyddslag.....	6
	Beskrivning av ärendet	6
	Uppföljning av ärendet	6
	Ärendet är avslutat.....	6
2.5	Sanktioner, begrepp och regler för lantbruksstöd	6
	Beskrivning av ärendet	6
	Uppföljning av ärendet	6
	Ärendet är avslutat.....	8
2.1	Evenemangsstöd	8
	Beskrivning av ärendet	8
	Uppföljning av ärendet	8
	Ärendet är avslutat.....	9

Bilagor

1. Landskapsregeringens Regelråd

1.1 Syfte

Det ska var enkelt att driva företag på Åland med minimal byråkrati och tydlig lagstiftning och reglering.

1.2 Arbetsform

Formerna för landskapsregeringens Regelråd för företag är enkla. Företag, föreningar, privatpersoner och andra får lämna in synpunkter på krångliga regler och förbättringsförslag till landskapsregeringen som tillser att rätt instans bereder dem.

Förslag kan inlämnas till registrator@regeringen.ax eller vid öppna höranden som anordnas löpande, se information på regeringens hemsida www.regeringen.ax

Uppföljningen presenteras på hemsidan <https://www.regeringen.ax/andra-verksamheter-hor-forvaltningen/regelradet> eller vid öppna höranden.

Regelråd har arrangerats av näringsavdelningen:

- 15.9.2021, digitalt
- 27.10.2021, digitalt

2. Inkomna ärenden och uppföljning

2.1 Förtullning av varor till och från Åland

Beskrivning av ärendet

Den ändrade lagstiftningen gällande mervärdesbeskattningen trädde i kraft 1.7.2021. Det elektroniska systemet för förtullning (UTU) implementerades och sattes i bruk 1.9.2021 vad gäller försäljning mellan företag. Särskilt två huvudproblem har identifierats; den ökade administrationen i realtid som regelverket medför för åländska företag och verifieringskedjan. Varje leverans ska förtullas och en försändelse ska kunna spåras med samma referensnummer från frakt till bokföring. Det råder osäkerhet gällande vilka krav som lagstiftningen ställer på företag och varken tullen eller skatteförvaltningen uppges kunna svara på deras frågeställningar.

Uppföljning av ärendet

- Vem ansvarar för beredningen?

Tull- och mervärdesskattefrågor hör till Finlands lagstiftningsbehörighet. Enligt självstyrelselagen är riksmyndigheterna skyldiga att höra landskapet i fråga om lagar som har särskild betydelse för Åland och landskapsregeringen har möjlighet att ta initiativ i frågor som är riksbehörighet. Inom landskapsförvaltningen är det finansavdelningen som bereder skatteärenden.

- Hanteras de frågor eller förslag som har noterats?

Landskapsregeringen har 21.9.2021 tillsatt en skattegränsstrategigrupp och begärt att finansministeriet utser personer som ska arbeta med att förenkla hanteringen. En aktuell beskrivning av problemen har 7.10.2021 sänts till ansvariga riksmyndigheter. Landskapsregeringen samarbetar med näringslivsorganisationer och företag för att hitta lösningar som förenklar handeln mellan företag på Åland och utanför Åland.

Ett samarbete har inletts mellan Tullen på Åland och Ålands näringsliv (ÅN) så att en tulltjänsteman finns på plats hos ÅN periodvis under slutet av året och håller utbildningar samt samlar in uppgifter om konkreta problem i datasystemet.

Företag som har konkreta frågeställningar om förtullning av varor ska vända sig direkt till Tullen. För att delta i utbildningstillfällen kontaktas Ålands näringsliv.

- Hur ser tidtabellen ut?

Revideringen av tull- och mervärdesskatteregelverket som pågått i mer än 20 år har under år 2021 lett till orimliga krav på företagets administrativa insats. Landskapsregeringens målsättning är problemen ska undanröjas i snabb takt eller att förfarandet fort blir betydligt förenklat.

Ärendet är avslutat

Beredning pågår.

2.2 Vattenmiljöfrågor kopplade till fiskodling

Beskrivning av ärendet

Hänvisning till PM från Ålands fiskodlarförening:

- 2.2.1 Revidering av vattenlagen
- 2.2.2 Klargörande kring kompensationsåtgärder (vattenlagen + förordningar).
- 2.2.3 Lokaliseringsplan för fiskodling
- 2.2.4 Förhinder av flytt mellan vattenområden (utan produktionsminskning)
- 2.2.5 Orimligt långa handläggningstider t.ex. lokaliseringsplan som krävs
- 2.2.6 Flexibilitet i produktionen på årsbasis

Uppföljning av ärendet

- 2.2.1 Revidering av vattenlagen

- Vem ansvarar för beredningen?

Lagberedningen. Beredningen sker nu i en politisk referensgrupp. Sakkunnig är miljöbyrån.

- Hanteras de frågor eller förslag som har noterats?

Alla de frågor som tas upp under rubrik 2.2. hanteras mer eller mindre i olika sammanhang.

- Hur ser tidtabellen ut?

Den politiska referensgruppen har ambitionen om att ha en snabb beredning. Lagpaketet skickas därefter ut på remiss.

2.2.2 Klargörande kring kompensationsåtgärder (vattenlagen + förordningar).

- Vem ansvarar för beredningen?

Lagberedningen. Beredningen sker nu i en politisk referensgrupp. Sakkunnig är miljöbyrån.

- Hanteras de frågor eller förslag som har noterats?

Förslag om kompensationsåtgärder ingår i beredningen av ny vattenlag, se 2.2.1.

- Hur ser tidtabellen ut?

Den politiska referensgruppen har ambitionen om att ha en snabb beredning. Lagpaketet skickas därefter ut på remiss.

2.2.3 Lokaliseringsplan för fiskodling

- Vem ansvarar för beredningen?

Miljöbyrån

- Hanteras de frågor eller förslag som har noterats?

Ja. Enligt landskapsregeringens (LR) beslut ska det tas fram en lokaliseringsplan och konsekvensbeskrivning innan LR, som ägare och förvaltare, tar beslut var de lämpligaste platserna är. Ett liknande förfarande tillämpas i Finland (LR ska alltså inte enligt beslutet överlämna avgörandet till annan myndighet).

- Hur ser tidtabellen ut?

Oklar på grund av osäker finansiering av planen.

2.2.4 Förhinder av flytt mellan vattenområden (utan produktionsminskning)

- Vem ansvarar för beredningen?

Del av revideringen av vattenlagen, dvs att lagberedningen är ansvarig.

- Hanteras de frågor eller förslag som har noterats?

Beredning pågår, se 2.2.1.

- Hur ser tidtabellen ut?

Det går inte att svara på nu.

2.2.5 Långa handläggningstider t.ex. om lokaliseringsplan som krävs

- Vem ansvarar för beredningen?

Miljöbyrån

- Hanteras de frågor eller förslag som har noterats?

Det pågår en process med att effektivisera arbetet på byrån.

- Hur ser tidtabellen ut?

Genomförande fram till juni 2022, utvärdering under hösten 2022.

2.2.6 Arbetsgrupp/krisgrupp för att se över vilka möjligheter det finns att förbättra de näringspolitiska förutsättningarna för fiskodlingsföretagen att återhämta sig från IHN

- Vem ansvarar för beredningen?

Fiskeribrån

- Hanteras de frågor eller förslag som har noterats?

Fiskeribrån kommer i dialog med berörda att diskutera de näringspolitiska förutsättningarna efter utbrotten av IHN och i vilket format arbetet och dialogen bäst kan drivas.

- Hur ser tidtabellen ut?

Dialogen inleds omgående.

2.2.7 Flexibilitet i produktionen på årsbasis

- Vem ansvarar för beredningen?

Miljöbrån

- Hanteras de frågor eller förslag som har noterats?

Miljöbrån tittar närmare på produktionsflexibilitet och vilka möjligheter som ev. kan finnas. Särskilt fokus på möjligheter och begränsningar i förhållande till EU:s föreskrifter.

- Hur ser tidtabellen ut?

Det går inte att svara på nu.

Ärendet är avslutat

Beredning gällande alla frågor under 2.2 pågår.

2.3 ÅMHMs avgiftstaxa

Beskrivning av ärendet

Avgifterna för anmälan och kontroll borde differentieras beroende på verksamhetens storlek (ett exempel gäller för sommarkafé).

Uppföljning av ärendet

- Vem ansvarar för beredningen?

Miljöbrån bereder avgiftstaxan på förslag av ÅMHM.

- Hanteras de frågor eller förslag som har noterats?

Avgiftstaxan vid ÅMHM ses regelbundet över och det är möjligt att se på även denna aspekt. Senaste revideringen var i maj 2021. Till viss del finns det redan en differentiering för småskalig och säsongsoppen verksamhet. Information om avgiftstaxan finns på: www.amhm.ax/avgifter.

- Hur ser tidtabellen ut?

Det är inte aktuellt att se över avgifterna nu.

Ärendet är avslutat

Ärendet är avslutat.

2.4 Revidering av djurskyddslag

Beskrivning av ärendet

Regelverket är viktigt för djurhållare och vid revideringar bör producenter involveras i ett tidigt skede av beredningen.

Uppföljning av ärendet

- Vem ansvarar för beredningen?

Miljöbyrån

- Hanteras de frågor eller förslag som har noterats?

Beredning av en revidering av djurskyddslagen pågår inte just nu. En landskapsveterinär ska anställas och när beredningen påbörjas noteras förslaget att involvera berörda i arbetet.

- Hur ser tidtabellen ut?

Det går inte att svara på nu.

Ärendet är avslutat

Beredningen har inte påbörjats.

2.5 Sanktioner, begrepp och regler för lantbruksstöd

Beskrivning av ärendet

Hänvisning till PM från Ålands producentförbund

- 2.5.1 Sanktioner i lantbruksstöden
- 2.5.2 Oklara regler om naturbeten
- 2.5.3 Krav på daglig individuell tillsyn enligt djurskyddsregler
- 2.5.4 Svårbegripliga begrepp: olägenhet som är mer än ringa
- 2.5.5 Datumangivelser i regelverk
- 2.5.6 Vattenlagen ur jord- och skogsbruksperspektiv
- 2.5.7 Kontrollanters kunskap och tillit
- 2.5.8 Tydliga kontrollbeslut

Uppföljning av ärendet

2.5.1 Sanktioner i lantbruksstöden

- Vem ansvarar för beredningen?

Jordbruksbyrån

- Hanteras de frågor eller förslag som har noterats?

Regelverket till dessa delar styrs av EU och verkställs av myndigheter, sanktionen kan bero på flera saker.

- Hur ser tidtabellen ut?

Eventuella ändringar görs på EU-nivån.

2.5.2 Oklara regler om naturbeten

- Vem ansvarar för beredningen?

Jordbruksbyrån

- Hanteras de frågor eller förslag som har noterats?

Reglerna till dessa delar är tydliga och kontrollanter skolas i uppgifterna.

- Hur ser tidtabellen ut?

Det pågår ingen beredning i frågan.

2.5.3 Krav på daglig individuell tillsyn enligt djurskyddsregler

- Vem ansvarar för beredningen?

Miljöbyrån

- Hanteras de frågor eller förslag som har noterats?

Kontrollerna utförs av ÅMHM enligt regelverket.

- Hur ser tidtabellen ut?

Det pågår ingen beredning i frågan.

2.5.4 Svårbegripliga begrepp: olägenhet som är mer än ringa

- Vem ansvarar för beredningen?

Jordbruksbyrån

- Hanteras de frågor eller förslag som har noterats?

Genom information, skolningstillfällen och rådgivning hanteras dessa frågor.

- Hur ser tidtabellen ut?

Regelbundet.

2.5.5 Datumangivelser i regelverk

- Vem ansvarar för beredningen?

Jordbruksbyrån

- Hanteras de frågor eller förslag som har noterats?

Det finns utrymme för flexibilitet genom dispensförfarande.

- Hur ser tidtabellen ut?

Det pågår ingen beredning i frågan.

2.5.6 Vattenlagen ur jord- och skogsbruksperspektiv

- Vem ansvarar för beredningen?

Miljöbyrån

- Hanteras de frågor eller förslag som har noterats?

Se uppföljning under punkt 2.2.1.

- Hur ser tidtabellen ut?

Se uppföljning under punkt 2.2.1.

2.5.7 Kontrollanters kunskap och tillit

- Vem ansvarar för beredningen?

Jordbruksbyrån

- Hanteras de frågor eller förslag som har noterats?

Detta hanteras genom löpande utbildning inom sakområdet samt genom kontrollarbete.

- Hur ser tidtabellen ut?

Regelbundet.

2.5.8 Tydliga kontrollbeslut

- Vem ansvarar för beredningen?

Jordbruksbyrån

- Hanteras de frågor eller förslag som har noterats?

Myndighetsbeslut ska vara tydliga. Vid oklarheter kan företag kontakta jordbruksbyrån.

- Hur ser tidtabellen ut?

Det pågår ingen beredning i frågan.

Ärendet är avslutat

Ärendet är avslutat.

2.1 Evenemangsstöd

Beskrivning av ärendet

Evenemangsstöd bör kunna beviljas även till andra arrangörer än föreningar t.ex. till företag.

Uppföljning av ärendet

- Vem ansvarar för beredningen?

Finansavdelningen/näringsavdelningen

- Hanteras de frågor eller förslag som har noterats?

Enligt regelverket är det inte möjligt för finansavdelningen att bevilja Paf-stöd till företag däremot driver Visit Åland ett projekt som ska underlätta för evenemangsarrangörer att starta upp och utveckla evenemang.

Näringsavdelningen bereder frågan om en stödordning som medger evenemangsstöd till företag. Ställning tas till i vilket skede stöd ska ges, för vilka åtgärder samt vilka kriterier som ska gälla för de evenemang som ges stöd. I beredningen involveras branschrådet för evenemang som led av Visit Åland r.f.

- Hur ser tidtabellen ut?

En stödordning tas fram inom år 2021.

Ärendet är avslutat

Beredning pågår.

BILAGOR:

1. Tre skrivelser från Ålands näringsliv r.f. och två företag som rör ärende 2.1
2. Två skrivelser från Ålands fiskodlarförening r.f. som rör ärenden under 2.2
3. En skrivelse från Ålands producentförbund som rör ärenden under 2.5 och ärende 2.4

BILAGA 1

Ålands näringsliv r.f.:

Ålands näringsliv lyfter fram Skattegränsfrågan.

Detta för att betona och få fokus på det just nu mest väsentliga.

Företagare 1:

Åland är definitivt en av de sämsta platserna i EU att bedriva småföretag.

Inte nog med att vi har högre transportkostnader, nu skall vi förtulla in varor även från Finland. (Tidigare har vi till skillnad från andra EU-företagare varit tvungna att förtulla från Sverige och andra EU-länder).

Detta skapar ibland förseningar vid leveranser men framförallt ökad byråkrati och kostnader.

Till absolut ingen som helst nytta, för någon.

Däremot till stor skada.

Det är ingen stor byråkrati att hålla reda på vad som importerats till Åland och bokföra det och betala moms via deklaration till skattemyndigheten.

Det som är totalt onödigt är att behöva förtulla då ingen tull finns mellan EU-länder och övriga regler för begränsningar i import inte finns förutom för alkohol och tobak.

De onödiga förtullningarna bör avskaffas eftersom de inte gör någon nytta, bara skapar byråkrati och försämrar åländska företags konkurrenskraft.

Företagare 2:

Då man som vi sökt investeringsstöd för en större investering är ett av kriterierna att man ska fokusera på export. På grund av fraktkostnader, tullkrångligheter och byråkrati med skattegräns är situationen för småföretag ohållbar.

1. Det som omgående borde ordnas är förtullningsskolning för småföretagare; praktisk skolning i upprättande av fraktdokument, märkning av gods och förstås bokföringshantering.
2. Eftersom rederierna så ovilligt släpper iland sina kryssningsresenärer och därför inte låter ilandföretagen dra nytta av inresande, kanske sjöfartsstöd kunde kanaliseras om till exportstöd till småföretagare istället.
3. Slutligen kanske det är dags att fundera på om inte skattegränsen kunde avskaffas. Vi löser nog transporter utan taxfree.
4. Det borde tillsättas ett exportråd som man oberoende av bransch kunde få hjälp av.

Som småföretagare på Åland finns det visserligen hjälp/rådgivning. Dock saknas det rådgivning med inriktning på landsbygdsutveckling. Till jordbrukare som ställer om sin verksamhet finns idag inte någon relevant rådgivning. Vore skäl att Ålands Näringsliv och Ålands Hushållningssällskap kunde slås ihop.

Man verkar inte förstå att om småföretag går bra, så går det bra även för de större företagen men inte tvärtom.

SYNPUNKTER GÄLLANDE KRÅNGLIGA REGLER, FISKODLINGSNÄRINGEN ÖPPET HÖRANDE, LANDSKAPSREGERINGENS REGELRÅD 15.9.2021

Ålands fiskodlarförening tackar för möjligheten att komma med synpunkter kring behovet att förändra/förenkla lagstiftning och regelverk som påverkar företagens verksamhetsförutsättningar.

Det viktigaste för fiskodlingsnäringen är:

- **Behovet av en ny vattenlag**
Den gamla vattenlagen från 1996 är föråldrad och innefattar en "stopparagraf" som enligt nuvarande praxis förhindrar en utvidgad fiskodlingsverksamhet över hela Åland. Då det inte finns några fastslagna miljö kvalitetsnormer som kan avgöra om ett vattenområde "tål" mer belastning eller inte, så föranleder försiktighetsprincipen ett kategoriskt stopp mot all nyetablering av fiskodling i havet. Tolkningen av Weserdomen blir avgörande för vilka utvecklingsmöjligheter som kommer att finnas enligt den nya vattenlagen. Ålands fiskodlarförening har med hjälp av jurist tagit fram ett PM som redogör för detta ärende i detalj, vilket lämnades in till hörande 15.6.2021 med vattenlagsgruppen. Andra viktiga resurser för arbetet med vattenlagen är de omfattande utredningar som gjordes kring vattenlagen och förbättringsoverskott inom ramen för projektet Aquabest (2014).
- **Klargörande kring kompensationsåtgärder (vattenlagen + förordningar)**
Fiskodlingsbranschen har gått i bräschen för att ta fram och testa olika miljöförbättrande åtgärder. Principen om kompensationsåtgärder är mycket god, om den bygger på en win-win princip som premierar (inte tvingar) företagen att bidra till innovativa miljöåtgärder och tillämpning av ekosystemtjänster. Det är dock avgörande att detta definieras på ett sätt som är praktiskt tillämpbart. Det tidigare konceptet "förbättringsoverskott" har funnits i lagstiftningen sedan 1996 men ännu aldrig kunnat tillämpas då samtliga ansökningar om detta fått avslag. Fiskodlarföreningen föreslår att compensationen för ökad produktion sker via en vattenförbättringsfond, från vilka inbetalningarna allokeras till lämpliga projekt. Detta skulle möjliggöra betydligt fler åtgärder än om det är begränsat till den typen och storleken av projekt som företagen själva har kapacitet att bedriva. Det skulle också minska avsevärt på den omfattande byråkrati som skulle krävas för en tillståndsprocess för varje enskild kompensationsåtgärd.
- **Lokaliseringsplan för fiskodling**
Arrende för fiskodling på allmänt vatten är villkorat med krav på lokaliseringsplan, men en sådan har ännu inte tagits fram. Detta trots att ärendet blev aktuellt redan 2018 i samband med att fiskodlingsföretag lämnade in en ansökan. Det är önskvärt att en lokaliseringsplan för fiskodling tas fram, men samtidigt bör kravet på att denna ska finnas tas bort som villkor för att bevilja arrende på allmänt vatten. En tillståndsprocess (med eller utan MKB) ger ett tillräckligt gediget beslutsunderlag även utan lokaliseringsplan.
- **Förhinder av flytt mellan vattenområden (utan produktionsminskning)**
Då ett fiskodlingsföretag anhöll om att få flytta en odlingsenhet närmare slakteriet avslogs ansökan med motiveringen att den nuvarande platsen ligger i ett annat vattenområde. Flytt mellan vattenområden är dock möjligt vid en produktionsminskning på 33%, vilket inte är ett alternativ då det skulle innebära en stor ekonomisk förlust. Företaget motiverade anhållan med att den närmare platsen är en ur miljösynpunkt bättre plats samt att transportererna och därmed CO₂-utsläppen skulle minska. Detta problem uppstod under nuvarande lagstiftning då Åland är uppdelat i 4 saltsjöområden. Om samma regelverk tas i bruk för de 61

vattenförekomster eller 15 monitoringområden som är kopplade till vattendirektivet blir flytt av odlingar praktiskt taget omöjligt och en lokaliseringsplan överflödig. Regelverket bör göras om så att fiskodlaren premieras, inte bestraffas för att välja den ur miljöhänseende bästa platsen för fiskodling. Även här är tolkningen av Weserdomen avgörande.

- **Orimligt långa handläggningstider**

Vid den granskning av miljöbyrån som gjordes av landskapsrevisionen konstaterades att *"en del svårare ärenden tar oskäligt länge för miljöbyrån att hantera"*. Ärenden som berört fiskodlingsföretag har flertalet gånger tagit årtal att handlägga, vilket på ett allvarligt sätt förhindrat och försvårat långsiktig planering samt utveckling. Dessutom noterades att endast ett fåtal av miljöbyråns ärenden avgörs av landskapsregeringen i plenum, utan i enskild föredragning. Detta försvårar insynen och helhetsgreppet kring frågor av politisk natur som berör fiskodling. Granskningen påpekade också vikten av att anta en ny vattenlag för att komma framåt i viktiga frågor såsom utveckling av fiskodlingsverksamheten på Åland. Det är mycket angeläget att dessa brister åtgärdas snarast möjligt och fiskodlingsnäringen vill gärna om möjligt bidra konstruktivt till en smidigare hantering av fiskodlingsärenden.

TILLÄGG 15.9.2021

- **Flexibilitet i produktionsvolym på årsbasis**

I samband med att utbrottet av Covid-19 tog landskapsregeringen fram en landskapsförordning om tillfällig inskränkning av miljötillståndsplikt (afs 2020 nr 51). Syftet med förordningen var att i någon mån mildra det ekonomiska bakslag som befarades drabba fiskodlingsnäringen kopplat till minskad efterfrågan från Horeca sektorn samt drastiskt sjunkande världsmarknadspriser. Även om situationen inte blev så pass allvarlig som befarat var det ändå mycket positivt för fiskodlingsbranschen att kunna räkna med att den flexibiliteten fanns vid behov. Sommarens utbrott av IHN visade tydligt på behovet av att denna flexibilitet utvidgas att gälla även vid andra oförutsedda katastrofer för branschen. Möjligheten att få en viss ersättning från staten väger inte upp för den ekonomiska kris som ett fiskodlingsföretag i synnerhet drabbats av. Nästan hela säsongens produktion går nu förlorad, utan möjlighet att ta igen den under kommande år. En tillfällig förordning motsvarande "Covid-förordningen" som gäller för produktionsbortfall i samband med allvarliga sjukdomsutbrott eller andra oförutsägbara katastrofer bör tas fram omgående. I förlängningen bör denna flexibilitet även skrivas in i nya vattenlagen på permanent basis. Klimatförändringarna har orsakat en större mellanårsvariation av väder och vattentemperaturer. Detta innebär att det även finns ett ökat behov av mellanårsflexibilitet ur produktionsteknisk synvinkel. Fisken växer bättre och har mindre miljöpåverkan under kallare år. Det skulle skapa en win-win situation för ekonomi och miljö om fiskodlaren kunde dra ner på produktionen under varmare år och istället ta igen den produktionen under ett kallare år.

/Ålands fiskodlarförening r.f.

ÖPPET HÖRANDE, LANDSKAPSREGERINGENS REGELRÅD 27.10.2021

MÖJLIGHETER ATT MINSKA EKONOMISKT BORTFALL FÖR ÅLÄNDSKA FISKODLINGSFÖRETAG SOM DRABBATS AV IHN-VIRUS

I nuläget har fem fiskodlingsanläggningar tillhörande två företag på Föglö konstaterats ha blivit smittade med IHN-virus som härstammar från importerade fiskyngel från Danmark. De åländska företagen har inte någon skuld i utbrottet och har följt alla regler och föreskrifter. Samtliga odlingar ingår i ett saneringsprogram som utformats och övervakas av Livsmedelsverket. I saneringsprogrammet ingår nödslakt och tömning av fiskodlingarna, som sedan desinficeras och genomgår en tomperiod på 16 veckor, varav 8 veckor samtidigt.

Det ekonomiska bortfallet av en förlorad säsong beräknas bli mycket omfattande för dessa företag och drabbar även de anställda vid slakterierna, transportsektorn och företagens kunder. Utbrottet inföll under försommaren, vilket var mycket olyckligt då stora mängder av fisken som måste slaktas ej var i slaktfärdig storlek och därmed destruerades. Finska staten kommer att ersätta en liten del av den förlorade produktionens värde, men detta är en långt ifrån tillräcklig kompensation för denna oförutsedda katastrof.

Ålands fiskodlarförening föreslår att Landskapsregeringen tillsätter en arbetsgrupp/"krisgrupp" för att se över vilka möjligheter det finns att förbättra förutsättningarna för fiskodlingsföretagen att genomgå och återhämta sig från denna mycket olyckliga situation.

En viktig åtgärd är att en ny förordning tas fram som möjliggör en produktionsflexibilitet, dvs att den förlorade produktionen under denna säsong istället kan odlas under de kommande åren istället. Motsvarande undantag har tidigare möjliggjorts i förordning i samband med sanering av VHS-virus ([2016:25](#)) samt de marknadsstörningar som pandemin orsakade under 2020 ([2020:51](#)).

Ålands fiskodlarförening har även fört diskussioner inom fiskodlingskåren, med yrkesfiskare, forskare och veterinärer gällande sälen som potentiell spridningsvektor för bakterier och virus, däribland IHN-viruset. Samtliga konsulterade har ansett att det finns fog för denna misstanke. Detta hot bör tas på största allvar då sälen kan röra sig över stora avstånd, har en lång livstid och ofta ger sig på fiskodlingskassar. Ett forskningsprojekt bör initieras snarast för att fastställa detta samband och åtgärder för att minska hotet bör inledas omgående, för att minska risken för att utbrott sker igen efter att ny fisk har förts in till de sanerade odlingsplatserna. Två förstörda säsonger på raken vore en stor katastrof för hela fiskodlingsnäringen på Föglö.

Ålands fiskodlarförening r.f.

Synpunkter till Regelrådet

- Sanktionerna i stöden är inte i proportion till "felet" som begåtts. Ett felsteg eller misstag kan i vissa regler ge upp till 10 % avdrag på gårdens övriga stöd. Man kan också bli återbetalningsskyldig för flera år tillbaka beroende på när kontrollen görs vilket gör att man kanske väljer bort vissa åtaganden som t.ex. naturbeten.
- Reglerna kring naturbeten är oklara och allt för tolkningsbara. Olika kontrollanter kan tolka regelverket olika. T.ex. naturbeten vid strand: en kontrollant säger att det inte får finnas träd vid stranden medan en annan kontrollant säger att träden måste sparas p.g.a. strandskyddsreglerna. Ett annat exempel: i regelverket står det att betet ska vara årligen väl avbetat senast den 30 september. Vissa kontrollanter tolkar det som att gräset på betet ska vara kort den 30 september. Men betet kanske betades i maj-juni och då har gräset växt under sommaren och betet ser obetat ut. Här är det viktigt att kontrollanten litar på djurägaren och tittar på beteskorten. Viktigare att betena hålls öppna och inte växer igen med sly och träd.

Även andelen träd på naturbeten och kulturmarksbeten är tolkningsbar och olika kontrollanter tolkar regelverket olika. Så här måste regelverket vara klarare.

Kontrollanterna behöver vara medvetna om i fall det är högt vattenstånd under inspektionstillfället så att inte areal räknas bort som kan leda till sanktioner.

Det har hänt att arealerna ritas om flera år i följd då kontrollanterna tolkat reglerna olika. T.ex. har träd och berghällar ibland ritats bort för att nästa år ritas tillbaka. Detta gör det svårt för jordbrukare att veta vad som gäller. I skärgården är regelverket för kulturmark lite flexiblare och där godkänns inslag av berghällar och buskmarker men detta har inte alltid beaktats utan sådana partier har ändå ritats bort.

Med tanke på hur viktiga naturbetena är för den biologiska mångfalden och att många beten växer igen så måste regelverket vara så enkelt och klart som möjligt så att fler vågar välja dessa åtaganden. Som det är nu väljer flera att låta bli att söka naturbetesstöd eftersom de är rädda att göra fel och bli återbetalningsskyldiga. Att stängsla in naturbeten tar mycket arbetstid, både att sätta upp och underhålla. Kanske skulle det vara möjligt att införa ett engångsstöd för stängsling?

- ÅMHHM har börjat kräva daglig individuell tillsyn vilket inte är enligt djurskyddsförordningens § 2 "Tillsyn av djur på bete skall ske så ofta att djuren inte riskerar att bli förvildade." Även detta gör att många inte vill ha djuren på naturbeten eftersom en daglig individuell tillsyn skulle innebära att det går många arbetstimmar att hitta alla djuren på ett stort naturbete för att inte tala om att man då även måste räkna in alla djur dagligen. Ni får gärna påtala detta för ÅMHHM.

- Lagstiftning som använder sig av svårtolkade begrepp som t.ex. "olägenhet som är mer än ringa" borde inte användas. Antingen är det en olägenhet eller så är det inte. T.ex. i naturvårdslagstiftningen används begreppet vid ersättning till markägare.
- Datumangivelser för t.ex. sista gödslingsdag eller sista såningsdag är ibland svåra att följa då väderleken kan variera enormt mellan åren. Viktigt med större flexibilitet eftersom t.ex. risken för markpackning är stor om man måste ut på åkern trots vattenmättad mark. Finns möjlighet för dispensansökan men det borde istället räcka med en enkel anmälan. Detta för att även underlätta för myndigheten som inte då behöver lämna ett beslut utan endast ta emot anmälan. T.ex. får man i Sverige sprida stallgödsel från 1 mars ända till 31 oktober under förutsättning att förhållandena är goda.
- Vattenlagen är viktig för skyddet av våra vatten men den måste även beakta möjligheten till en konkurrensnärlig livsmedelsproduktionen och skogsbruk.
- Förnyandet av djurskyddslagstiftningen är på tapeten och där önskar ÅPF vara med i arbetsgruppen för att i ett tidigt skede vara med och ge input. Överlag önskar vi få vara med i ett tidigt stadie på all lagstiftning som berör våra näringar för att underlätta implementeringen och förankringen på fältet. Bl.a. arbetet med en ny klimatlag är i uppstartsfasen och vi önskar få möjlighet att delta.
- ÅMHM:s avgifter anses vara oskäligt höga för enskilda små näringsidkare men även för större enheter.
- Det har hänt att kontrollanter krävt att djurägaren gräver upp döda djur för att kontrollera att det är rätt individ. Sen har kontrollanterna ifrågasatt djurägaren då öronmärkena inte fanns kvar på djuren trots att ägaren valt att ta bort märkena vid nedgrävning eftersom det är av plast. Här borde kontrollanterna kunna lita på djurägaren och titta i djurförteckningen över vilka djur som anmäls döda på gården. Vet inte vilka kontrollanter det handlade om men tror det var Ämbetsverket och ÅMHM. Överlag är det viktigt att kontrollanterna är väl bekanta med lantbruk och produktionsdjur för att ha en förståelse för det dagliga arbetet.
- I besluten från myndigheterna måste det klart framgå vilka fel och brister som uppdagats på gården för att jordbrukaren ska kunna åtgärda dem. Viktigt att kontrollanterna redan under besöket pratar med jordbrukarna så att de vet vad som är fel och vilka sanktioner som kan vara aktuella.